

IEVADS

Ātrākas procedūras un efektīvāka sodu izpilde - tā lakoniski varētu raksturot cerības, kas lolotas ap Latvijas likumdošanā ilgi gaidīto Administratīvās atbildības likumu (AAL). Tas Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (LAPK) vietā spēkā stājas no 1. jūlija. Jaunā regulējuma kvalitāti un trūkumus, visticamāk, varēsim novērtēt tikai pēc ilgāka laika. Tikmēr "Druva" ieskatās, kā līdz AAL nonākts, kādas ir tā solītās pārmaiņas un ko par administratīvās atbildības reformas rezultātu saka atbildīgās amatpersonas un iedzīvotāji.

Polīcijai darba būs vairāk

Pārmaiņas nekad nav vieglas, un jaunais Administratīvās atbildības likums (AAL) palielinās slodzi Valsts policijas (VP) amatpersonām. Jauns likumiskais ietvars administratīvo pārkāpumu vērtēšanai jau sen bija vajadzīgs. Par to ir pārliecināts VP Vidzemes reģiona pārvaldes (VRP) Kārtības policijas biroja priekšnieka pienākumu izpildītājs **DIMITRIJS KOHANOVS**.

VP darbiniekiem tiešsaistē jau notikušas apmācības jaunās kārtības un normu piemērošanā. Uz administratīvās atbildības reformu raugoties vispārīgi un no iedzīvotāja skatpunkta, kardinālas izmaiņas nav notikušas nedz par to, kas tiek uzskatīts par administratīvu pārkāpumu, nedz kā šī atbildība tiek piemērota. Tomēr sarunā ar reģiona Kārtības biroja vadību top skaidrs, ka vismaz jaunā likuma ieviešanas sākumā ikdienas pienākumu izpilde būs sarežģītāka, turklāt pieaugs arī darba apjoms, jo daļa rajona tiesu līdzinējās kompetences pārcelta uz policijas pleciem. "Mēs mēcāmiem kaujā," tēlaini un lakoniski pašreizējos apstākļus AAL izpildē raksturo D.Kohanovs, paskaidrojot, ka pārorientēšanās uz jauno kārtību notiek, pašiem lasot, savstarpēji pārrunājot un diskutējot par atbilstošākajiem risinājumiem dažādās jau līdz šim vērtējamās situācijās. Viņaprāt, praktiski un psiholoģiski lielākās pārmaiņas policistam dienesta pienākumu veikšanā un arī potenciālajam pārkāpējam – ir administratīvo pārkāpumu fiksēšanas digitalizācija. Pēc amatpersonas teiktā lēmumu pieņemšana administratīvo pārkāpumu lietās papīra formātā tik ātri neizzudīs, tomēr jāiet līdzī laikam un jānodrošina pēc iespējas operatīvāka datu reģistrācija. Saskaņā ar iecerēto VP amatpersonas varēs, fiksējot pārkāpumu, uzreiz ar viedierīču starpniecību ievadīt datus īpašā sistēmā, uzsākt procesu un pieņemt lēmumu, kā arī turpat uz vietas šo lēmumu nosūtīt uz pārkāpēja norādīto e-pasta adresi. Jācer, pavisam drīz arī mūsdienu kārtībnieki būs nodrošināti ar iekārtām un varēs strādāt mūsdienīgi. Patlaban vēl lielākoties protokolu rakstīšana notiek uz papīra. Vismaz tuvākajā nākotnē tā noteikti netiks atcelta, jo situācijas joprojām ir iespējamas dažāda veida. "Vienmēr jau būs vietas, kur mobilo sakaru pārklājuma nav – piemēram, Igaunijas pierobežā," pieļauj D.Kohanovs, apliecinot,

ka šādās vietās vai citu tehnisku sarežģītību brīžos tik un tā vismaz kā galējā iespēja būs nepieciešama dokumentu noformēšana rakstiski. Kā elektroniski, tā rakstiski noformētie lēmumi būs statusā līdzvērtīgi.

Līdz ar jauno kārtību visi līdz šim vienā likumā uzskaitītie pārkāpumi izkaisīti dažādos nozaru likumos. Līdz šim iepazītie un izpētītie formulējumi jaunajos likumu tekstos D.Kohanovam liek secināt, ka par pārkāpumiem piemērojamās sankcijas lielā daļā gadījumu ir palikušas iepriekšējā līmenī, taču sodi ir kļuvuši bargāki ceļu satiksmes jomā.

No soda veidiem izslēgts administratīvais arests, kāds līdz pat 15 diennakšu maksimālajam apmēram līdz šim bija iespējams par dažādiem pārkāpumiem, tostarp lielā dzērumā vai apreibinošo vielu ietekmē. Šis soda veids līdz ar 1984.gadā pieņemto Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu bija vēl padomju gadu mantojums. Līdz šim par administratīvā aresta iespējamo piemērošanu sprieda rajona tiesu tiesneši. Ar 1. jūliju gan atcelts šis soda veids, bet tas nenozīmē, ka zudušas konkrētās pārkāpuma situācijas – tagad tajās vienkārši piemērojami pārējie soda veidi un nedaudz citi apmēri. Turklāt tagad šos pārkāpumus pilnībā skatīs tieši policisti. Tiesneši pieņemto lēmumu tiesiskumu administratīvo pārkāpumu lietās vērtēs tad, ja par amatpersonas nolemtu tiks saņemtas sūdzības. Kopumā pārmaiņas gan atvieglo tiesu darbu, taču palielina pienākumu loku policijai.

Vēl D.Kohanovs pieļauj, ka līdz ar jauno regulējumu nedaudz varētu pieaugt izskatāmo lietu skaits pašvaldību administratīvajās komisijās tieši par nepilngadīgajām personām, jo jaunais likums vispirms paredz "audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus", ne administratīvā soda piemērošanu.

Pieredzējušais policists atzīst: "Katras pārmaiņas jau kaut kā sarežģīt dzīvi, izstumj no komforta zonas." Taču, viņaprāt, jauna administratīvās atbildības regulējuma ieviešana bija ne tikai neizbēgama, bet vajadzīga jau krietni agrāk, varbūt pat gadus desmit. Policists pauz cerību, ka īstenotā reforma atvieglos un tiešām paātrinās lietu izskatīšanu. "Lai pārkāpējs maksimāli ātri saņem nopelnīto administratīvo sodu un to arī izpilda. Lai nevelkas lietas gadu garumā un nekrājas kaudzē." □

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu (LAPK) 1984.gadā pieņēma Augstākā Padome, un visa veida administratīvo atbildību regulējošais likums spēkā stājās pēc pusgada – 1985.gada 1.jūlijā. Nepārtraukti uzlabojot un papildinot, ar to esam sadzīvojuši tieši 35 gadus.

Lai gan administratīvās atbildības reformas viestās pārmaiņas, šķiet, neiespējami raksturot īsi un vienkārši, tomēr vēsturiskā attīstība vedina uz simbolisku salīdzinājumu ar ceļu būvi – kādu laiku var aizliet izdangātās bedres un likt ielāpus, taču pienāk brīdis, kad "lupatu deķis" tomēr jānomaina pret jaunu segumu.

Kā tas šādos gadījumos notiek, ar jauno regulējumu ieviesta arī jauna pamata definīcija, kas tad īsti ir administratīvs pārkāpums. AAL šo jēdzienu skaidro kā "personas prettiesiska, vainojama rīcība (darbība vai bezdarbība), par kuru likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos paredzēta administratīvā atbildība". Spēku zaudējušajā LAPK pārkāpuma skaidrojums bija krietni garāks, turklāt ietvēra vēl kādu būtisku piebildi – "ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarīta" darbība vai bezdarbība. Šī šķietami maznozīmīgā nianse spēj ietekmēt arī lēmumu iespējamā pārkāpuma lietā. Jūlija sākumā "Druva" rakstīja par pašvaldības administratīvā komisijā spriesto par kādas iedzīvotājas palīdzības dienestu izsaukumu, kad viņa jutusies ap-

Ko atnesis jaunais likums

draudēta. Saskaņā ar veco likumu lietā par iespējamo nepamatoto izsaukumu kundzei varētu piemērot administratīvo sodu, ja būtu pierādāms, ka izsaukums bez objektīva pamata noticis apzināti, ar nolūku. Ja gadījums tiktu skatīts jaunā likuma kontekstā, visticamāk, šī apzinātība vairs nebūtu jāpierāda un konkrētajā situācijā jau ticamāka varētu būt soda piemērošana sievietei par nepamatotu lūgumu Valsts policijai ierasties viņas dzīvesvietā.

No administratīvo sodu veidiem līdz ar jauno likumu izslēgts administratīvais arests, ko iepriekš varēja piemērot tikai rajona tiesas tiesnesis un tikai par noteiktiem pārkāpuma veidiem. Administratīvais arests bija iespējams uz laiku no vienas līdz 15 diennaktīm, un lielākoties tas tika piemērots situācijās par atkārtotu braukšanu bez tiesībām vai krietnā dzērumā. Saskaņā ar jauno AAL noteikti četri administratīvā soda veidi: brīdinājums vai naudas sods (pamatsodi) un tiesību atņemšana vai tiesību izmantošanas aizliegums (papildsodi). Gan likumā, gan atbildīgo amatpersonu nolēmumos naudas sodi turpmāk tiks izteikti soda vienībās, kur viena vienība apzīmē piecus eiro. Lēmumos gan solīts skaidrības labad arī norādīt pilnu maksājamo summu eiro. Vēl viens jauninājums – personām piemērotie sodi būs jānomaksā mēneša jeb 30 dienu laikā. Līdz šim daudzi norēķināšanas par piemērotajiem sodiem nereti

atlikuši uz to dienu, kad automašīna jāved uz tehnisko apskati.

Administratīvās atbildības reforma ieviesusi arī sodu nodalīšanas principu, kas, jādodomā, atstās vislielāko iespaidu uz iedzīvotāju maciņiem. Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Kārtības policijas biroja priekšnieka pienākumu izpildītājs Dimitrijs Kohanovs "Druvai" skaidro: "Ja cilvēks pieļāvis vairākus pārkāpumus, līdz šim tie tika skatīti kopā un piemērots lielākais no likumā paredzētajiem sodiem. Taču jaunā kārtība paredz pieņemt lēmumu par katru no konstatētajiem pārkāpumiem, noformējot arī atsevišķus protokolus un - šādā gadījumā - arī palielinot pārkāpēja soda naudā nomaksājamo kopsummu."

"Latvijas Vēstneša" portāls skaidro, ka līdz ar administratīvā aresta atcelšanu un ar šo soda veidu iepriekš apzīmēto pārkāpumu nodošana no tiesām Valsts policijai, kā arī citām atbildīgajām institūcijām panāks līdzvērtīgākus procesus visās administratīvo pārkāpumu lietu kategorijās, arī vienādas pārsūdzības iespējas. Līdz šim LAPK paredzēja, ka lietās, kurās sākotnējo lēmumu pieņēma kāda iestāde (Valsts vai pašvaldības policija, administratīvās komisijas, robežsardze utt.), lēmums bija pārsūdzams divās instancēs. Turpretī lietās, kurās jau sākotnējo lēmumu līdz šim pieņēma tiesa, tas bija pārsūdzams vairs tikai vienā tiesu instancē. □

Mulsums un bažas par kvalitāti

Apmēri un jaunā likuma patstāvīgu studēšanu, taču vienlaikus arī bažas par tā kvalitāti "Druva" sadzirdēja arī citās tiesībsargājošās iestādēs – tiesā un prokuratūrā. Šajās iestādēs speciālas apmācības par administra-

tīvās atbildības likuma ieviešanu nav bijušas. Cēsu rajona tiesas jaunā tiesnese **LĪGA AŠITOKA** paspējusi skatīt administratīvo pārkāpumu lietas vēl LAPK ietvaros, kā arī pirmajā instancē pārsūdzētos lēmumus administratīvo pārkāpumu jomā. "Ir grūti

ko prognozēt. Es ļoti ceru, ka viss būs kārtībā un ka viss tiešām būs ātrāk un efektīvāk, bet, kā būs ar kvalitāti, gan vēl nevaru spriest," personīgajās pārdomās dalās L.Ašitoka, atzīstot, ka nereti savā darbā jau saskārusies ar policijas pieļautajām kļūdām, sīkiem procesuāliem pārkāpumiem un vairs nav iespējams pašu lēmumu atzīt par tiesisku un pamatotu. "Iet kā pa kalniem. No pārsūdzētajām lietām ir pat vairākas tādas, kurās esmu izbeigusi lietuvedību dažādo apstākļu dēļ," atklāj L.Ašitoka. □

Pagaidām nevar vērtēt

Ja noteikumi ievēroti un likums netiek pārkāpts, "cilvēkam parastajam" jaunais AAL neko dzīvē nemaina. Par to pārliecināts Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes (VRP) Kārtības policijas biroja priekšnieka pienākumu izpildītājs Dimitrijs Kohanovs. Ja nu tomēr būs misējies, tad viens ir skaidrs – atbildīgo amatpersonu lēmumos tagad parādīsies citi nosaukumi un citi likuma panti, kā arī jau pieminētais naudas soda apmērs vienībās. Atsevišķi sodi ceļu satiksmes jomā kļuvuši nedaudz bargāki, taču turpmāk ir cerība uz administratīvā pārkāpuma procedūras aizvien operatīvāku norisi. VP VRP Cēsu iecirkņa Kriminālpolicijas nodaļas priekš-

nieks Māris Reķis vērsa uzmanību uz vēl kādu niansi, kas transportlīdzekļu vadītājiem varētu būt svarīga – jaunā kārtība vairs neparedz automašīnas tūlītēju "atņemšanu" jeb aizvešanu uz policijas stāvlaukumu. Piemēram, konstatējot braukšanu dzērumā, pārkāpējam tiks dots laiks – viena stunda –, lai vienotos ar kādu pazīstamu cilvēku, kurš varētu šo transportlīdzekli pārvest drošā vietā. Ja tas nav iespējams, bet automašīna apturēšanas vietā vai tās tuvumā satiksmei netraucē, tad to varēs atstāt arī tur. Ja arī šis variants nebūs iespējams, tad tiks īstenota ierastā prakse – aizvešana uz maksas stāvlaukumu, kā izmaksas tāpat segs pārkāpēju. □

IEDZĪVOTĀJI NEINTERESĒJAS

"Druvas" teju visi nejausi uzrunātie Cēsīs atzina, ka it nemaz nav sekojuši jaunumiem par AAL ieviešanu un nenozina, kā jaunais likums varētu ietekmēt viņu pašu dzīvi. Interesanti, ka arī dzimtajā tīmeklī, kur aiz anonimitātes varoņa ierasts asi kritizēt jebkādas likumdošanas izmaiņas, AAL šogad nav raisījis tikpat kā nekādas virtuālās diskusijas. Visticamāk, par jauno kārtību viedokļi un vērtējumi publiski sāks parādīties, kad jau lielāka sabiedrības daļa ar tiem būs saskārusies realitātē.

Lappusi sagatavoja LĪGA SALNĪTE

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF Mediju atbalsta fonds